

Bijlage 1

Notitie verwilderde katten: aanpak en resultaten

Voorgeschiedenis en leeswijzer

Eind maart 2021 is de opdracht schadebestrijding verwilderde kat ingetrokken en sindsdien mogen er in de provincie geen verwilderde katten worden afgeschoten. Bij de behandeling van de Programmabegroting 2021 (11 november 2020) in Provinciale Staten zijn er twee moties aangenomen: Motie 87 A chipcontrole katten, en Motie 105 A stop afschot katten. Beide moties zijn in samenhang afgedaan, vroegen om een alternatieve aanpak en dit werd het driejarige TNR-C project. Deze roep om een alternatieve aanpak was vrij uniek in Nederland. In vrijwel alle andere provincies is afschot niet meer mogelijk en is er veelal vanuit provincies geen alternatieve aanpak in gang gezet. Alleen in Friesland is afschot nog mogelijk. De alternatieve aanpak is in maart dit jaar afgerond. Onderhavige notitie vormt een uitgebreidere weergave van de aanpak en de resultaten van het project.

NB Om de leesbaarheid te bevorderen zijn ‘katten’ en ‘verwilderde katten’, net als in de Statenbrief, als allesomvattende omschrijving gebruikt voor de volgende ‘varianten’:

- verwilderde zwervkat:

Een kat die meerdere malen buiten gezien is, op afstand blijft van mensen en na omgevingsonderzoek geen aanwijsbare tekenen van een eigenaar heeft.

- wilde zwervkat:

Een kat die niet gesocialiseerd is op mensen, buiten het zicht van mensen leeft en in de beschermde natuurgebieden zonder hulp van mensen leeft.

- schuurkat:

Een kat die nuttig werk op een boerderij of vergelijkbare omgeving verricht als knaagdiervanger en op afstand blijft van mensen.

Het TNR-C project: de aanpak

TNR-C staat voor Trap (vangen) Neuter (neutraliseren) Relocate (plaatsen) - Care (zorg). Het driejarige project vormde een alternatief voor de voorheen ca. 400 katten die jaarlijks werden afgeschoten (gebaseerd op geregistreeerde afschotcijfers). Met het TNR-C project werd niet beoogd de hele problematiek als gevolg van verwilderde katten op te lossen. De doelstelling van het project was ‘Het voorkomen van predatie van beschermde soorten door verwilderde katten zonder daarvoor afschot als middel in te zetten’.

Er zijn vangacties uitgevoerd, vooral op boerenerven maar ook verder van de erven af, ‘in het land’. Gevangen katten zijn behandeld volgens de TNR-C methodiek en in de meeste gevallen in eigenaarsverband terug- of herplaatst. Er is gebiedsgewijs te werk gegaan waarbij geprobeerd is een tweetal afgebakende gebieden (in het Kromme Rijngebied en in de Lopikerwaard) zoveel mogelijk helemaal leeg te krijgen van verwilderde katten. Twee Wildbeheereenheden (WBE's), te weten WBE Lopikerwaard en WBE Kromme Rijn-gebied hebben hieraan meegewerkt. Daarnaast is er ook provincie breed steeds afgegaan op individuele meldingen. Vooraf was een selectie van prioritaire gebieden gemaakt op basis van de ligging van weidevogelkerngebieden en op basis van dichtheden aan afschotcijfers uit het verleden. Er zijn verschillende informatiebijkomsten over het project geweest in de gebieden die zoveel als mogelijk leeg zijn gevangen of waar beoogd was om dit te doen. Verder is er via sociale media, persberichten, verspreiding van flyers en informatie op de verschillende websites veel aandacht geweest voor het project.

Het project is gesubsidieerd door de provincie, gecoördineerd door de Faunabeheereenheid (FBE) en uitgevoerd door de Stichting Zwerfkatten Nederland (SZN). In de stuurgroep waren ook de stichting DierenLot en de WBE's Lopikerwaard en Kromme Rijn-gebied (tijdelijk) vertegenwoordigd. De WBE's Lopikerwaard en Kromme Rijn-gebied hebben, tegen een vrijwilligersvergoeding, meegewerkt aan de uitvoering.

Resultaten project

Samenwerking binnen project

Binnen dit project was er sprake van een nieuwe (vorm van) samenwerking. Voor de Faunabeheereenheid was het de eerste keer om de coördinatie over de uitvoering te hebben inclusief het opdrachtgeverschap aan een uitvoerende organisatie. Voor de beide WBE's die actief hebben meegedaan aan de uitvoering was het de eerste keer om zo direct in contact te staan met de schakels tussen beleid en uitvoering. Provincie, FBE en SZN hebben niet eerder in deze samenstelling samengewerkt.

Citaat WBE Kromme Rijn-gebied:

“Zowel met de FBE als de medewerkers van de provincie hebben wij prettig en constructief contact gehad en er werd, binnen de kaders van wat binnen het beleid mogelijk was, goed met elkaar meegedacht. Een speciale vermelding verdient wat ons betreft Stichting Zwerfkatten Nederland, waar het zeer prettig en praktisch samenwerken was met het team. Binnen de beleidskaders stonden alle neuzen dezelfde kant op. Dank ook aan de medewerkers van de provincie daarvoor.”

Alle betrokken partijen zijn het erover eens dat er een aanlooperperiode nodig was om allemaal goed in de eigen rol te komen maar dat er vervolgens sprake was van een hele goede samenwerking. Alle partijen hebben hun taken goed uitgevoerd. Alle partijen zijn het er ook over eens dat het een tijdrovend project is geweest, met name voor de Faunabeheereenheid en de Stichting Zwerfkatten Nederland.

Financiën

Voor het project heeft de provincie gedurende drie jaar in totaal € 310.000 subsidie verleend aan de Faunabeheereenheid. Het project is uitgevoerd binnen deze beschikbare middelen. Tijdens de uitvoering is er door de SZN niet strak vastgehouden aan het vangen en behandelen van 400 katten per jaar. Wanneer het aantal katten de 400 overtrof kon dit gedekt worden door de SZN dankzij de bijdrage die zij van de Stichting DierenLot ontvangen.

Draagvlak

Op voorhand was er met name vanuit de jagers veel scepsis over het project. Men vond de nadruk te veel liggen op het beperken van de instroom (te weten het vangen van katten op erven), er waren twijfels over het vangen van de juiste katten (de verwilderde) en men dacht dat de katten in het wild weer werden uitgezet. Dit laatste betrof een misverstand, de katten zijn in eigenaarsverband terug- of herplaatst. Het is dan ook erg gewaardeerd door de stuurgroep dat de WBE's Lopikerwaard en Kromme Rijn-gebied actief hebben meegewerkt aan de uitvoering. Op die manier was het mogelijk om zowel katten te vangen op erven grenzend aan vooraf begrensde gebieden en tegelijk met vangkooien diep in het veld katten te vangen. Dit laatste is in de praktijk heel moeilijk gebleken. Sowieso om de katten te vangen maar de katten die gevangen werden in de kooien bleken in de meeste gevallen een eigenaar te hebben (85,5%).

Er is zowel door de Faunabeheereenheid als door de Stichting Zwerfkatten Nederland heel veel

energie gestoken in het verkrijgen van medewerking bij de andere WBE's en vervolgens bij de Weidevogelcollectieven, helaas met nauwelijks resultaat. Het bestuur van de WBE Tussen Vecht en Oude Rijn was bereid mee te werken maar kreeg helaas geen leden daartoe bereid. Hier zijn wel bij een agrariër dieper in het veld, in het weidevogelkerngebied, twee vangkooien geplaatst. In de Eempolder was er één lid van het Agrarisch Collectief bereid mee te werken, ook daar is een vangkooi geplaatst. Redenen die werden aangevoerd om niet mee te doen zijn o.a.: dweilen met de kraan open, kattenhouders zijn strafbaar als ze hun katten buiten laten lopen omdat houders van het dier daarmee bewust schade doen aan inheemse, beschermde dieren, dus dat zou niet toegestaan moeten zijn en zou op gehandhaafd moeten worden, jagers niet blij met de overheid, naam niet willen verbinden aan het project e.a..

Monitoring

Binnen het project is met name het aantal gevangen en behandelde katten gemonitord. Daarnaast hebben wij als provincie twee extra monitoringsopdrachten toegevoegd aan het project om enigszins te achterhalen wat de rol van de verwilderde kat is als predator. Het betrof een onderzoek naar de dichtheid van katten voor en na een TNR-C ronde in een gebied en een laboratoriumonderzoek op monsters van uitwerpselen.

Aantal gevangen en behandelde katten

Overzicht aantal gevangen en behandelde katten per jaar:

Jaar	Aantal katten
2022	327 (periode eind mei t/m dec)
2023	466
2024	384
2022 t/m maart 2025	1249

Over de hele projectperiode zijn er in totaal 1.249 katten gevangen. Daarvan hadden er 881 een eigenaar en zijn na behandeling teruggeplaatst (dit waren tamme of schuurlkatten). Slechts 98 katten hadden geen eigenaar, waren verwilderd, en zijn herplaatst onder eigenaarschap (meestal binnen een afgesloten terrein in Zuid-Holland). In 255 gevallen ging het om verwilderde kittens die gesocialiseerd konden worden en daarna als huiskat onder eigenaarschap geplaatst. Daarnaast zijn 18 katten geëuthanaseerd (ziek en kans op overleven zeer klein) en 3 zijn in gevangenschap overleden. Van deze 1.249 gevangen katten werden in totaal 42 katten door de twee meewerkende WBE's gevangen. In 16 gevallen betrof het tamme huiskatten, in 20 gevallen schuurlkatten met eigenaar en in 6 gevallen verwilderde katten zonder eigenaar.

Voor het soort kat en de herkomst per WBE-gebied, zie de Bijlagen 2 t/m 5.

Onderzoek naar de dichtheid

Voor het onderzoek naar de dichtheid is met behulp van camera's onderzoek gedaan naar de dichtheid van katten in een weidevogelkerngebied voor en na een TNR-C ingreep (Bijlage 6). Ter vergelijking is hetzelfde gedaan in een controlegebied zonder ingrepen.

Met behulp van cameravallen is voor en na een ronde van TNR-C-activiteit het aantal katten bepaald in Polder Polsbroek. De TNR-C-activiteit bestond in deze monitoringsperiode uit het

vangen, neutraliseren en terugplaatsen van 23 katten en het verplaatsen van 1 dier. Er is gekeken naar de effecten van de TNR-C op het aantal katten per locatie en naar de activiteit/het gedrag van de katten. Die is bepaald als het aantal aaneengesloten opnamen van katten, gecorrigeerd voor het aantal meetdagen. Beiden waren niet significant lager dan na de TNR-C ingreep. Wel is er in de tweede ronde, na de TNR-C ingreep, minder activiteit vastgesteld bij camera's in de weilanden in vergelijking met camera's op of naast de erven. Dit zou kunnen komen door gedragsverandering van de gesteriliseerde katten, waarbij deze dichter bij het erf lijken te blijven. Conclusie: Door de ingreep lijken de katten dichter bij het erf te blijven.

Laboratoriumonderzoek op monsters van uitwerpselen

Binnen het breder landelijk onderzoek naar het dieet van katten, in opdracht van het ministerie van LNVN, werden tevens DNA analyses uitgevoerd op monsters uit het Utrechtse TNR-C project. Van de 58 opgestuurde monsters voor DNA analyses om te bepalen wat katten eten, bevatte 40 daarvan DNA van zoogdieren en vogels. Het betrof 35 monsters met goed DNA van zoogdieren en 11 van vogels (bijlage 6). Voor de wilde zoogdieren geldt dat met name veldmuis, dwergmuis, tweekleurige bosspitsmuis en bosmuis zijn gevonden in de uitwerpselen. Een enkel monster bevatte haas en een ander konijn. Beide soorten op de rode lijst met status 'gevoelig'. Het vogel-DNA dat werd gevonden, was hoofdzakelijk afkomstig van fazanten, wat suggereert dat deze vogels een belangrijk prooi-soort kunnen zijn voor zwerv- en boerderijkatten. Daarnaast werd in twee monsters huismus gevonden (ook een rode lijst soort). Er werd geen DNA gevonden van kwetsbare weidevogels zoals grutto. Dit project laat onder andere zien dat zwerv- en boerderijkatten voornamelijk fazant en verschillende soorten muizen eten. Hiermee kunnen ze mogelijk een impact hebben op de beschikbaarheid van prooi en daardoor concurreren met andere roofdieren. De rapportage over het landelijk onderzoek, in opdracht van het ministerie van LNVN, wordt later dit jaar verwacht.

Camerabeelden

Ondanks het feit dat de vangkooien door de jagers dieper in het veld werden geplaatst bleek uit de resultaten dat er nauwelijks verwilderde katten gevangen werden door de jagers. Er zijn daarom camera's in het veld geplaatst door de WBE en FBE om te onderzoeken of verwilderde katten de kooi niet inlopen en/of er misschien minder verwilderde katten rondlopen dan gedacht wordt. Deze wildcamera's hebben een maand gestaan. Uit de beelden bleek dat er tenminste 5 verschillende katten in het veld liepen. Uit de beelden was niet op te maken of het om verwilderde katten ging.

Overige provincies

Op Texel (Noord-Holland) en Schiermonnikoog (Friesland) lopen er ook TNR-C projecten. In Friesland mogen verwilderde katten nog worden afgeschoten.

Aanbevelingen betrokken partijen

Faunabeheereenheid

(citaat) Meer betrekken van LTO/boeren in plaats van jagers. Het probleem lijkt vooral te zitten in katten die een eigenaar hebben in plaats van verwilderde katten zonder eigenaar. Katten eigenaren moeten zich meer bewust zijn hiervan. Actiever communiceren via sociale media en het belang van deze methode laten inzien.

Meer onderzoek doen naar het effect van TNRC-methode op weidevogels (broedsucces/vestiging/predatie). Onderzoek gedaan naar de dichtheid is een veel belovend onderzoek maar zegt nog niet genoeg.

Stichting Zwerfkatten Nederland

(citaat) Schuurbkatten (die in milde of sterke mate schuw zijn) leven op boerderijen die vaak gelegen zijn in beschermde natuurgebieden waar de grondbroedende vogels kwetsbaar zijn. Het gecastreerd hebben van alle schuurbkatten met TNR-C vermindert de predatie en voorkomt vermeerdering van schuwe zwerfkatten. Financiële ondersteuning van TNR-C is daarom een essentieel onderdeel van het weidevogel-beleid. Koppel de subsidies voor weidevogelmaatregelen aan het met TNR-C behandeld zijn van de schuurbkatten.

De beide intensief betrokken WBE's

(citaat) Toon als provincie durf als het gaat om het uitleggen aan het publiek waarom maatregelen als afschot nodig zijn ter bescherming van biodiversiteit, soortenbalans en schade. Als men in het geval van loslopende katten een werkend alternatief wil, dan is dat een chipplicht en nachtelijk binnenhoudt plicht.

Kleine selectieve acties ruimen wellicht tijdelijk een aantal verwilderde katten op, zolang de eerdergenoemde verplichtingen er niet zijn, maar het zou beter zijn als jagers jaarrond provincie breed een ontheffing hebben om katten te vangen. Dit met toepassing van een eenvoudige selectieregel, te weten: geen halsband en/of chip: naar een van de inleverpunten (dierenasiels).

DierenLot

De aanbeveling van DierenLot luidt: volg de aanwijzingen op genoemd in de factsheet van deze wetenschappers (<https://kattenkenniscentrum.nl/wp-content/uploads/2024/10/Factsheet-Katten-en-Predatie-op-Vogels.pdf>).

).